

גליון הלכתי - מושולתן הפוסקים

גליון ל' ניסן תשפ"ה

מאת הר"ג ר' משה ראזענבוים
רב ומו"ץ לשכת הפוסקים
טורנטו קנדה - ארה"ב

מיסודו של רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א מרכז גבוה להוראה ודיינות לשכת הפוסקים

בית דין צדק הגדול לשכת הפוסקים
היכלי בתי הוראה המרכזי לשכת הפוסקים
ארץ ישראל

לשכת הפוסקים

ליכרו הסתהור של פוסק הדור מרנא הגר"ש אלישיב זצוק"ל
מיסודו של רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זיע"א
ביתר עלית

ערב פסח שחל בשבת - א'

וי"א חלק ההלכות בשבת הקודמת, וחלק הנוהגות לליל הסדר בפרשת צו [מנהג קהילת שיפשוהל בוויניץ]. ויש שלא נהגו לומר כלל הפיוטים בשנה כזו [מעגלי צדק, א"ר סק"ב, פמ"ג מש"ז סק"א].
בשבת הגדול המנהג היא לומר ההגדה מעבדים היינו עד לכפר על עונותינו, וכשחל ער"פ בשבת, נוהגים לאמרו בערב פסח, ולא בשבת זו שלפני ערב פסח [דרכ"מ ת"ל, רמ"א]. ויתבאר בהלכות פרשת צו בהמשך].
יא. במוצאי שבת ויקרא אומרים ויהי נועם, ואתה קדוש, ויתן לך, כבכל מוצאי שבת, שהרי אין ערב שבת חל בערב יו"ט שתמיד יש איסור מלאכה בפסח [חק לישראל א"ג, שבה"ל].
יב. אחרי תפלת ערבית מקדשים הלבנה לנוהגים לאחר עד ז' שלמים [תכ"ו ס"ד].
יג. יש לדקדק לבדוק מקומות בביהמ"ד שאינו נמצא שם במשך ימי השבוע (ששבת הבאה הכל צריך להיות מבוער), וכן כיס של בגדי שבת וכדו'.

יום חמישי - י"ב ניסן

יד. הבכורות בין מן האב ובין מן האם מתעניין בער"פ משום זכר לנס שניצלו ממכת בכורות. ובשנה זו מתעניין ביום חמישי, מכיוון שאין להתענות בשבת ועדיף להקדימו ליום חמישי מיום שישי שהוא ערב שבת [ת"ע ס"ב, מ"ב סק"ו, גר"ז ס"ז]. ואם שכח להתענות ביום חמישי, יתענה ביום שישי [תנחומא בראשית פ"ג, תרה"ד קכ"ו, ברכ"י סק"ב].
טו. ואם מרגיש קצת חלש יכול לטעום לפני הבדיקה בלילה, או שימנה שליח לבדוק עבורו [מ"ב סק"ו, סדר עפ"י הגר"יח] ואם מרגיש שגם זה קשה בשבילו, לא יתענה כלל. [אגר"מ ח"ד מ"ט]
טז. התענית יותר קלה מבשאר השנים מאחר שיי"א שאין מתעניין בכלל בשנה זו, דאמרינן הואיל ונדחה ידחה [אגר"מ]. ולכן כמו שבכל שנה מקילים לסמוך על סיום מסכת משום שקשה להתענות בער"פ, גם במקדמים מקילים למרות שאינו שייך טעם חלישות כבכל ער"פ [ערה"ש ס"ח]. ואם חלש יכול לפדות התענית ע"י נתינה צדקה לפי ערכו [סדר הגריח"ז א"א].
יז. צריך לדקדק להפסיק מלהשתמש בכלים שרוצה להגיעל כ"ד שעות לפני ההגעלה, שהוא אינו מאוחר מיום חמישי, י"ב ניסן [תנ"ב ס"ד, מג"א סק"ט].
יח. מכיוון שבלילה מקיים מצות הבדיקה, צריך לדקדק כבכל שנה שינקה ביתו וכל החדרים כהוגן לפני זמן הבדיקה בלילה [תל"ג ס"א].
יט. אלו שרוצים לפטור את עצמן מחובת הבדיקה במה שמכרו ביתם לפני שהגיע חובת הבדיקה בלילה, צריכים בשנה כזו לדקדק למוכרו מבעו"י ביום חמישי לפני שקיעה [תל"ו סק"ב].

חודש ניסן

- א. שואלים ודורשים בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום [פסחים ו]. מלבד ההלכה לשאול הלכות פסח בפסח עצמו [מגילה ל"ב]. ועניינו משום חיוב הקרבנות שהיו חייבים להביא כשעלו לרגל. ואפילו כשאין ביהמ"ק קיים ואין קרבנות צריכים ללמוד פרטי הדינים והמעשה אשר יעשו.
- ב. מחלקים מעות חיטים לצורך הוצאות יו"ט. [ראו ביתר הרחבה לפרטי דיני חודש ניסן בגליון ז']
- ג. אין אומרים תחנון, ואין מתענים בכל חודש ניסן.
- ד. מברכין על האילנות כשרואה אילן מאכל שהתחיל להוציא פרח.

שבת פרשת ויקרא - ז' ניסן

- ה. שבת זו (ויקרא) היא לפני שבת הגדול (צו), היות שהיא ממש ערב יום טוב. לכן יש הלכות השייכים לחלק משבת הגדול שהן הכנה ליום טוב, ושבת זו אחרת היא משאר השנים.
- ו. מתייחסים לנס ולגדולה לשבת שלפני פסח, ולא לארבע ימים לפני פסח, שהייתה זמן ביקור הקרבן מכמה טעמים. א' ניצלו כלל"י בזכות שמירת שבת [לבוש ת"ל, פרישה סק"ב, פ"ח]. ב' קבעו תענית ביום שמתה מרים, ובטלה חשיבות היום ונשארה חשיבות השבת [מג"א סק"א]. ג' תקנה כעין שבת שקלים שמשמיעים בשבת [מלבושי יו"ט]. ד' שאירעו הרבה ניסים אחרים לכלל"י, ולדוגמא עלייה מן הירדן, ורצו להראות שאינו תלוי בהיום [ב"ח, ט"ז מהגר"ר משה חריף]. ה' בכדי לקבוע פעולה לזכרון הנס, שבחול כבר אסור בהספד ובתענית, ולכן יחסו הנס לשבת [חמד משה]. ו' שבת היא יום שכולו אמונה, ועיי"ז שייך להודות שפיר לה' [קול רם]. ז' שבת היא זכר ליציאת"מ, והיא יותר גדולה מששת ימי בראשית, ולכן קורין לשבת "גדול" שהיא הכי גדולה בבריאה [הגהות הטור]. ח' שמתקבצות הקהילות לשמוע הדרשה.
- ז. מהני טעמים אינו דוקא השבת מיד לפני הפסח, אלא יסודו מעלת עצם השבת. ויש בזה כמה פרטי דינים ונפק"מ.
- ח. דרשת שבת הגדול עיקרו להורות לעם דרכי השם, ללמד המעשה אשר יעשו, דהיינו הגעלה, ביעור חמץ, אפיית מצה ושאר הלכות פסח. ולכן מן הנכון שהדרשה תינתן מוקדם בשבת שלפני ערב פסח [מהרי"ל, מ"ב תכ"ט סק"ב, גר"ז ס"ב, כה"ח א"ד, חק יעקב סק"ג, חק ישראל ס"א שלא כעה"ש]. אכן אלו שדורשים לפלול בעלמא או דרוש ולא ההלכות הנוגעים להכנת היו"ט יכולים לדרוש בפרשת צו בערב פסח, ושאלו ההלכות הנוגעים במשך השלושים יום קודם החג [ערה"ש ס"ג].
- ט. פיוטים ויצרות של שבה"ג, יש אומרים אותו בשבת הקודמת כהנ"ל לדעת עיקרי ההלכות המובא שם [מהרי"ל, דרכי חיים].

אור ליום שישי לפרשת צו - י"ג ניסן

- כ. מכיוון שאינו יכול לבדוק חמץ בליל שבת שהיא אור ליי"ד ניסן כדינו עם חיפוש הנר, לכן תקנו חז"ל שעיקר זמן בדיקת חמץ עם ברכה יהיה בליל שישי אור ליי"ג ניסן [רמב"ם פ"ג ה"ג, תמ"ד ס"א].
- כא. מיד כשמגיע זמן מעריב, מתפלל לפני הבדיקה [תל"א ס"ב]. וכל דינים השייכים לזמן בדיקה כל שנה רגילה כמו איסור אכילה, מלאכה וכדו' (אף שהשנה הוא מוקדם) נוהג גם השנה.
- כב. מיד אחרי תפלת מעריב בודק בכל החורים והסדקים (עם כל פרטי הבדיקה של כל שנה), ומברכים על הבדיקה "על ביעור חמץ". ויכוון כבכל שנה על מה שישרוף למחר (שישי בבוקר), וגם על מה שיבער שבת בבוקר (יי"ד בבוקר) לפני זמן הביעור [תל"ב סק"ג].
- כג. אוכל שמשאיר לשבת, יצניעו כבכל שנה שחייב להצניע החמץ של הבדיקה.
- כד. אחר הבדיקה אומר כל חמירא עם כל דיני ביטול כבכל שנה.
- כה. שכח לבדוק בזמנו, בליל י"ג, יכול לבדוק כל יום י"ג (ערב שבת) בברכה ולאור הנר, ויבטל החמץ כל משך היום, אפילו אחרי סוף זמן שריפה וכדו' [תל"ה ס"א].
- כו. שכח מלבדוק גם ביום י"ג, ונוצר רק בליל שבת, יבדוק בלילה לאור המנורה הקבוע בחדר (בלי טלטול), מה שאפשר. והשאר יבדוק ביום לאור החמה. ומה שצריך נר (חורים וסדקים) יבדוק בליל הטי"ו או במוצאי יו"ט לאור הנר [ולא כאלו שאומרים שהגוי יחזיק הנר והוא יסתובב לבדוק, אבני צדק סימן נ', גר"ז תל"ה ס"ג, תמ"ד ס"א, ובפרט שיש לסמוך על כך שכל הבדיקה בזה"ז בניקו הבית ויודע שאין לו חמץ בביתו היא רק לחומרא או מדרבנן, משנה שכיר ח"ב ק"י, משיב דברים ע"ה].
- כז. בדק אבל שכח מלברך לפני בדיקתו (למשל, טעה שדינו היא כתוך שלושים יום שאינו מברך), בכל שנה יכול לברך עכ"פ בשעה ששורפו ביום. אבל השנה שאינו מבער כל חמצו, ונשאר מה שצריך לשבת, א"כ אינו מבטל אז כל חמצו, ולכן אינו יכול לברך אז [מקור חיים סק"ב, חק לישראל ל"ג].
- כח. אחר בדיקתו מוכר חמצו באור ליי"ג.
- כט. מעשה המכירה הגם שיכול לעשותו מעיקר הדין עד שעה לפני שבת (ולא בשבת עצמו, שאינו יכול לעשות מקח וממכר בשבת), אבל מעשה המכירה עדיף לעשות בזמן כבכל שנה בשעה החמישית, שלא יטעו, ויתנה שלא יחול אלא זמן מועט לפני כניסת השבת [מהר"ם שיק ר"ה, הר צבי קכ"ו, רעק"א קנ"ט, דעת תורה תמ"ד סק"ב].
- ל. יש שמוסיפים בשטר המכירה שהחמץ שמשאירים למזון שני הסעודות לא יכללו במכירה (שיוכל לקיים מצות תשבתו רק אם הוא חמצו ממש), וי"א שא"צ כיוון שיש אומדנא דמוכח שאינו נכלל במכירה [שבה"ל ח"ט קט"ו].
- לא. שכח למכרו בערב שבת, י"א שימכרו בכסף בשבת (בלא שיקבל הכסף בידו בשבת), בלא שטר, לפני סוף זמן ביעור שבבת בבוקר בשעה חמישית. מכיוון שישוד המכירה הוא להינצל מאיסור חמץ [חק יעקב תמ"ד סק"ח, מ"ב סק"כ]. וי"א שעדיף להפקירו או לתת או מתנה להגוי [פמ"ג משב"ז סק"ה].

יום שישי, ערב שב"ק צו - י"ג ניסן

- לב. מתפללים כבכל יום, ואומרים מזמור לתודה, ולמנצח. שאין ערב שבת השנה כערב פסח שהיא יו"ט ויום שחיטת הפסח.
- לג. יש שנהגו להחמיר אם יש בביהכ"ס סיום מסכת, שוב לשמוע, על הצד שחייבים בתענית ביום שישי [חומרת הסטייפלאר].
- לד. לנוהגים להקל לאכול מצה עד ערב פסח, יכול לאכול כן בערב שבת [מהר"ם שיק ק"ה].
- לה. יש להכין ולשייר חמץ כשיעור שני סעודות בצמצום לו ולבני ביתו, והחכם עיניו בראשו, וגם לשים אותו במקום משומר ורחוק

- מהילדים [תמ"ד ס"א, מ"ב סק"ג]. וכדאי שיהיה לחם רך שאינו מתפורר, כמו פיתות [חוקי חיים].
- לו. החמץ שיודע בעצמו שלא יאכלנו עוד במשך היום, ואינו צריך אותה לשבת, שורפין אותו ביום שישי בבוקר, לפני סוף שעה חמישית [תמ"ד ס"ב, מ"ב סק"ט].
- לז. אינו אומר כל חמירא אחרי שריפת החמץ, שהרי הוא משייר מחמצו לשבת. אלא בשבת לפני סוף שעה חמישית, אומר כל חמירא עם נוסח הביטול.
- לח. הרוצה לומר לשון יהי רצון לאחר השריפה, לבער היצה"ר מקרבנו יכול [תשובות והנהגות ח"ב ר"א].

חצות בערב שבת פרשת צו - י"ג ניסן

- לט. אלו שנהגו לאפות מצה בכל שנה בערב פסח, גם השנה ידקדקו לאפות דווקא אחרי חצות, אע"פ שאינו זמן הקרבת הפסח, משום זכר לשאר שנים [לבוש תני"ח, מ"ב סק"ו]. ואין צורך לבטל הפירוים והבצק (אלא שידקדק לנקות המקום בגמר האפייה). ואין אומרים הלל בשעת האפייה שאינו זמן הקרבת קרבן פסח [מנחת אלעזר ח"א נ"ט סק"ד].
- מ. בכל שנה יש איסור מלאכה אחרי חצות בער"פ מעיקר הדין, א"י שהוא זמן הקרבת ק"פ, וא"כ הוא כיו"ט [תס"ח סק"א]. ובי' כדי שלא יהא טרוד במלאכה וישכח ביעור חמצו ושחיטת הפסח ותיקון מצה לצורך הלילה, מצווה לטרוח מבעו"י כדי להסב מהר [פסחים נ. רד"ה שלא]. וא"כ בערב שבת אין שייך סיבת ק"פ, אבל אכתי יש שנהגו איסור מלאכה כדי שלא יהא טרוד במלאכה [ביאה"ל תס"ח ד"ה מחצות] והמדקדקים מחמירים גם השנה משום לא פלוג [מהרי"ל שבה"ג].
- מא. יכול להסתפר וליטול הציפורניים, כל היום (אפילו לאחר חצות), שאין בו איסור מלאכה מעיקר הדין, וגם שהוא לצורך הרגל [רנ"א סק"ז].
- מב. בכל השנים מדקדקים להגעיל הכלים לפני השעה החמישית. והשנה, טוב להגעיל הכלים לפני זמן מנחה גדולה, או עכ"פ מנחה קטנה כשאפשר. אמנם בדיעבד יכולים להגעיל כליו כל היום [תנ"ב ס"א, שושנת העמקים].
- מג. ראוי לבשל מאכלי שבת באוכל הכשר לפסח [תמ"ד סק"ד]. ואם השתמש בכלים של חמץ, צריך ליהזר שלא ישפוך מכלי פסח לכלי חמץ [שעה"צ תמ"ד סק"ד]. אלא יעביר האוכל בכה"ג מכלי פסח לכלי שני ומשם יעביר לכלי חמץ [פמ"ג א"א סק"ד]. ולכן עדיף להשתמש בכלים חד פעמיים (מכובדים למאכלי שבת) ואז יוכל לערות מהכלי פסח לאותו כלי באופן ישיר.
- מד. אינו כדאי לבשל מאכלי חמין לשבת עם מאכלים חמץ גמור בכלי חמץ, שאינו יכול לנקותו בשבת כדין. ואם מתעקש לכך, יכול ע"י כלי (סיר) חד פעמי ויזרוק הכלי לפח הזבל. ויזהר שלא יהא עוד נמצא ברשותו, ושיגמור האוכל לפני סוף זמן אכילה.

ערב שבת פרשת צו

- מה. מי שנהג לאפות חלה בכל ערב שבת, ורצה גם בשבוע זאת לאפות, צריך לדקדק שיהיה לו מספיק זמן להגעיל תנור אחר שאינו בן יומו. ושיוכל לנקות הכלים והתנור, וגם שישרוף החלה שהופרשה לפני פסח [חק ישראל י"ט].
- מו. יזהר להכין כל המאכלים הנצרכים לסדר כגון הזרוע, ביצה, בדיקת חסה, חרוסת, מי מלח, פתיחת בקבוקים וכדו' לפני שבת.
- ראוי להכין שלחן הסדר מבעו"י ערב שבת, כדי שבמוצאי שבת לא יצטרך לאחר התחלת הסדר.

להערות ולהירשם לרשימת מנויים נא לשלוח אימייל

LishkasHaposkim@Gmail.Com